

Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

УДК 331

Мигаль Станіслав Павлович

кандидат архітектури, професор, Заслужений діяч мистецтв України

Національний лісотехнічний університет України

Mygal Stanislav

PhD in Architecture, Professor, Honored Arts Worker of Ukraine

Ukrainian National Forestry University

ORCID: 0000-0001-5267-3934

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Борисенко Ольга Миколаївна

кандидат мистецтвознавства

Українська академія друкарства

Borysenko Olha

PhD in Art Criticism

Ukrainian Academy of Printing

ORCID: 0000-0002-4289-4554

Батьковець Наталія Олегівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

Batkovets Nataliia

PhD in Economics, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-3003-5039

Хмиз Мар'яна Василівна

доктор філософії в галузі права

Львівський національний університет імені Івана Франка

Khmyz Mariana

PhD in Law

Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: 0000-0003-3553-8022

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА, ПРОФЕСІЙНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА: ПОНЯТТЯ І
ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ У ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
PROFESSIONALISM, PROFESSIONAL CULTURE, PROFESSIONAL
COMPETENCE AND PROFESSIONAL TRAINING: THE CONCEPT
AND FEATURES OF CORRELATION IN LABOR ACTIVITY**

Анотація. У статті розкрито сутнісні і змістовні властивості та співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність» і «професійна підготовка» у трудовій діяльності. Встановлено, що професіоналізм є ключовим елементом трудового потенціалу, а особливою рисою високого рівня професіоналізму фахівців є одержання ними спеціальних знань, набуття умінь і навичок для ефективного виконання у перспективі виробничих завдань згідно рівня кваліфікації. Визначено, що рівень професіоналізму впливає на формування професійної культури у фахівців у контексті здійснення професійної діяльності. З'ясовано, що професійна культура фахівця визначає якість і

рівень його професійної підготовки та формується під впливом таких рис як працьовитість, працездатність, енергійність, ініціативність, заповзятість, готовність до швидкого і результативного вирішення проблем. Визначено, що однією із основних складових підсистеми професіоналізму професійної діяльності та важливою складовою професійної культури виступає професійна компетентність, під якою доцільно розуміти комплекс якостей, ряд ефективних засобів, необхідних для організації на належному рівні трудової діяльності, а також критичного ставлення до результатів, які будуть одержані за підсумками колективної діяльності фахівців. Встановлено, що важливе місце у структурі трудової діяльності займає професійна підготовка фахівця, яка являє собою цілісний процес здобуття ним професійних знань, а також вмінь, набуття навичок, які будуть використовуватись для здійснення трудової діяльності. У перспективі подальших досліджень рекомендується дослідити інструментарій оцінювання професіоналізму у трудовій діяльності.

Ключові слова: професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність, професійна підготовка, трудова діяльність, фахівець.

Summary. The article reveals the essential and content properties and correlation of the concepts of «professionalism», «professional culture», «professional competence» and «professional training» in labor activity. It has been established that professionalism is a key element of labor potential, and a feature of a high level of professionalism of specialists is the acquisition of special knowledge, the acquisition of skills and abilities to effectively perform production tasks in the future according to the level of qualification. It has been established that the level of professionalism affects the formation of professional culture among specialists in the context of professional activities. It was found that the professional culture of a specialist determines the quality and level of

professional training and is formed under the influence of such traits as diligence, efficiency, energy, initiative, perseverance, readiness for quick and effective problem solving. It has been determined that one of the main components of the subsystem of professional activity professionalism and an important component of professional culture is professional competence, by which it is advisable to understand a set of qualities, a number of effective means necessary for organizing labor activity at the proper level, as well as a critical attitude to the results obtained based on the results of a collective activities of specialists. It has been established that an important place in the structure of labor activity is occupied by the professional training of a specialist, which is a holistic process of obtaining professional knowledge, as well as skills, acquiring skills that will be used to carry out labor activities. In the perspective of further research, it is recommended to study the tools for assessing professionalism in labor activity.

Key words: *professionalism, professional culture, professional competence, professional training, labor activity, specialist.*

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток освіти сьогодення засвідчує появу нових термінів, зміст яких також є значною мірою новим. Це призводить до того, що інші більш застарілі терміни зникають чи перестають активно вживатися. З огляду на це, виникають деякі проблемні аспекти як в теорії, так і у сучасній практиці, вирішення яких потребує проведення окремих ґрунтовних досліджень у цьому напрямі. Водночас тут доцільно також зазначити і відмітити, що особливості і умови зміни трудової діяльності характеризуються системою понять (у співвідношенні з іншими поняттями еволюції і революції), основними серед яких є такі поняття: професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність і професійна підготовка. В контексті цього з'ясовано, що сьогодні у сфері праці і соціального розвитку не існує єдиного цілісного тлумачення цих

понять. Все це обумовило актуальність теми дослідження, його доцільність і важливість у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми і особливості трудової діяльності є предметом досліджень багатьох вчених-економістів, деяких юристів і практиків. За результатами досліджень теорії і практики з'ясовано, що ґрунтовні дослідження у цьому напрямку здійснили такі науковці і практики: Т. Алексєєва [1], Т. Афанасьєва [2], Т. Байдак [3], Ю. Безрученков [4], В. Болотова [3], І. Булик [5], Н. Вапнярчук [6], І. Грищенко [7], С. Жидецька [8], В. Журавльов [9], О. Землянська [8], Н. Ляшенко [3], В. Радкевич [10], І. Сабатовська [11], В. Савченко [12], Л. Фільштейн [9] та інші [13–16]. Враховуючи наявні результати вищезазначених досліджень, тут доцільно також зазначити, що сьогодні не до кінця розкритими є деякі аспекти, зокрема питання, які стосуються сутнісних і змістовних властивостей та особливостей співвідношення таких основних категорій трудової діяльності (у сфері праці та соціального розвитку) як професіоналізм, професійна культура, професійна компетентність і професійна підготовка.

Мета статті. Метою статті є розкрити сутнісні і змістовні властивості та співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність» і «професійна підготовка» у трудовій діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З ціллю визначення того, яку роль виконує професіоналізм фахівця у процесі його професійного становлення, доцільно розкрити сутність цього поняття.

З'ясовано, що під поняттям «професіоналізм» доцільно розуміти установлені професією вимоги до фахівця, тобто вимоги до його діяльності як спеціаліста, а також вимоги до методів та засобів, за допомогою яких він ухвалюватиме рішення щодо виконання професійних завдань і аналізуватиме одержані результати за такими рішеннями.

В контексті цього встановлено, що професіоналізм – це не що інше, як особлива властивість особистості, через яку вона формує професійну компетентність і професійну майстерність.

Тут необхідно також наголосити на тому, що професіоналізм є ключовим елементом трудового потенціалу. Особливу роль у розвитку знань, вмінь та навичок фахівців відіграє процес їх навчання. За допомогою навчання фахівці підвищують особистий рівень професійної компетентності, більш швидко адаптуються до специфіки професійної діяльності. Таким чином, підвищується особистий рівень конкурентоспроможності фахівців і їх трудового потенціалу. Високий рівень професійної компетентності, а також високий рівень мотивації до навчання і особисте прагнення фахівців до навчання впливають на формування високого рівня якісних характеристик трудового потенціалу. Високий рівень освітньої та професійної підготовки є основою розвитку потенціалу у фахівців і загалом потенціалу суспільства. Так, за рахунок такої підготовки формується інтелектуальний, виробничий та духовний потенціал у представників суспільства. Однак, звертаючи увагу на те, що сьогодні працевлаштування фахівців залежить від рівня їх кваліфікації, рівня професійних, конкурентоспроможних і мобільних рис, то тут доцільно зауважити, що фахівці, які прагнуть бути працевлаштованими, мають чітко прагнути до підвищення рівня їх якісної підготовки і до здатності виконувати функції, що виходять із специфіки майбутньої професійної діяльності [6].

З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що особливою рисою високого рівня професіоналізму фахівців є одержання ними спеціальних знань, набуття умінь та навичок. Це у перспективі дасть їм можливість ефективно виконувати покладені на них виробничі завдання, що відповідатимуть рівню їх кваліфікації.

Таким чином, під професіоналізмом діяльності доцільно розуміти

якісну рису фахівця, через яку відобразатиметься: 1) рівень професійної кваліфікації; 2) рівень професійної компетентності; 3) рівень професійних умінь та навичок; 4) рівень творчого мислення; 5) рівень оволодіння сучасними алгоритмами і засобами щодо вирішення багатьох професійних завдань. У підсумку оволодіння такими якісними характеристиками сприятиме забезпеченню високого рівня продуктивності праці, а також його стабільності [2].

Акцентуючи увагу на трактуванні поняття «професіоналізм діяльності», виникає необхідність у розкритті сутності поняття «професійна діяльність». Так, під професійною діяльністю доцільно розглядати рівень активності фахівця, а також його здатність до перетворення предметів праці із одержанням на цій основі відповідного очікуваного результату, який би відповідав особистим і суспільним потребам [3].

Рівень професіоналізму професійної діяльності повинен характеризуватися забезпеченням взаємозв'язку між досягненням високого рівня професійної компетентності та між професійними вміннями і навичками [3].

Як зазначено вище, однією із основних складових підсистеми професіоналізму професійної діяльності є професійна компетентність. Так, професійна компетентність – це комплексна система знань, які необхідно постійно накопичувати, розширювати з метою досягнення поставлених у перспективі завдань. Основним компонентом підсистеми професіоналізму діяльності є професійна компетентність. Професійна компетентність визначається як система знань, яку постійно потрібно розширювати та яка дозволяє працівникам виконувати покладені на них професійні завдання, досягаючи при цьому високого рівня продуктивності праці. Основа професійної компетентності та її зміст у значній мірі залежать від специфіки виконання професійної діяльності, а також від особливостей

типів завдань [3].

Разом з тим, доцільно зауважити, що однією із складових рівня професіоналізму є професійне мислення. Однак процес формування рівня професіоналізму має базуватися на специфіці вивчення прийомів, які доцільно застосовувати для аналізу [2].

Аналіз наявних досліджень дозволяють стверджувати про те, що рівень професіоналізму впливає на формування професійної культури у фахівців в контексті здійснення професійної діяльності.

Враховуючи зазначене вище, тут необхідно також відмітити, що професійна культура сприяє входженню особистості у соціальне середовище і забезпеченню взаємозв'язків між нею та іншими особистостями у цьому середовищі. Одними із ключових показників набуття високого рівня професійної культури є прояв трудової активності, рівень інтенсивності діяльності особистості, специфіка взаємовідносин із колегами, співпраця задля вирішенні спільних завдань [4].

Так, професійна культура фахівця визначає якість і рівень його професійної підготовки. Те, у якому стані суспільство, також виступає чинником підвищення якості професійної культури. Для того, щоб підтримати професійну культуру на належному рівні, доцільно забезпечувати належну підтримку всіх закладів вищої освіти, у яких здійснюється підготовка найбільш затребуваних фахівців. У таких закладах фахівці повинні здобувати дійсно якісну освіту, якою у перспективі буде забезпечено досягнення високого рівня професійної культури, що у підсумку виступатиме певним індикатором розвитку суспільства [9].

Професійну культуру фахівців доцільно розглядати з точки зору різних рівнів розвитку. Так, на початковому рівні розвиток професійної культури є інформаційним. Рівень формування системи професійних знань є не такий широкий, оскільки професійні вміння починаються тільки

формуватися (або є на стадії формування). Відношення фахівців до професійної діяльності досить частко характеризується впливом утилітарних чинників. Звідси випливає, що чим вищий рівень здобутих знань та вмінь, тим ширшим є масштаб набуття досвіду. З огляду на те фахівець у перспективі може досягти значних результатів професійної діяльності. Високий рівень професійної культури характеризується набуттям широкого професійного світогляду, а також великого обсягу професійних знань, вмінь та здібностей. Фахівець також набуває здатність творчо мислити у ході вирішення проблемних ситуацій, із якими він стикнувся, здійснюючи професійну діяльність [11].

Для того, щоб оволодіти високим рівнем професійної культури доцільно дотримуватись єдності особистих переконань щодо того, яку роль відіграє професія у суспільстві. Професійна культура фахівця формується під впливом таких рис, як працьовитість, працездатність, енергійність, ініціативність, заповзятість, готовність до швидкого і результативного вирішення проблем тощо. Своєю чергою, вивчення практики трудової діяльності дозволяє виділити ще такий вид професійної культури фахівця, як спеціальна професійна культура. Цей вид культури у фахівців формується під впливом якостей, якими оволодівають фахівці. Для визначення цих якостей у фахівців на практиці досить часто використовуються професіограми [11].

Практика показує, що важливою складовою професійної культури фахівця є професійна компетентність. Так, згідно інформації, представленої у праці [10], під професійною компетентністю доцільно розуміти комплекс якостей, ряд ефективних засобів, необхідних для організації на належному рівні трудової діяльності, а також критичного ставлення до результатів, які будуть одержані за підсумками колективної діяльності фахівців. З огляду на те, науковці і практики водночас рекомендують формувати професійну компетентність у фахівців ще тоді,

коли вони здобувають освіту. Це у перспективі дозволить забезпечити належний рівень конкурентоспроможності та мобільності таких фахівців на ринку праці.

Одним із важливих завдань, що лежать в основі підготовки фахівців є завдання формування високого рівня професійної компетентності. Адже, як представлено вище, професійна компетентність є одним із елементів професійної культури. Тут доцільно також зауважити, що формування професійної компетентності повинно починатися із такого обов'язкового етапу, як формування професійної культури, виходячи із загальної культури, яка є у суспільстві.

Розглядаючи поняття «професійна компетентність», потрібно також зазначити, що саме розуміється під поняттям «компетентність фахівця». Так, під компетентністю фахівця доцільно розуміти здатність фахівця виконувати покладені на нього трудові обов'язки із досягненням на цій основі ефективного результату, застосовуючи при цьому здобуті знання, вміння і навички, індивідуальні здібності тощо. Тут доцільно також відмітити і те, що професійна компетентність є тісно взаємопов'язана із професіоналізмом фахівця [12].

Компетентність фахівця характеризує як якісні, так і кількісні риси конкурентоспроможності фахівця на займаній ним посаді або ж на робочому місці. Компетентність фахівця не розкриває його соціально-психологічних та психофізіологічних рис, адже ці риси потрібно брати до уваги у контексті здійснення переорієнтації населення або ж тоді, коли відбувається підбір і відбір кадрів [12].

Акцентуючи увагу на вимогах, які ставляться у закладах вищої освіти до майбутнього фахівця, то варто звернути увагу на те, що фахівці, здобуваючи освіту, повинні здобувати як спеціальні фахові знання, так і набувати професійні компетентності. Формування і розвиток професійних компетентностей дозволить фахівцям у перспективі здобути

багатофункціональні навички. Розвиток окремих напрямків трудової діяльності вимагає від фахівця певної самоорганізації і самореалізації, які допоможуть йому краще адаптуватися до здійснення професійної діяльності.

Так, визначення рівня професійної компетентності базується на інтегральних особливостях як ділових, так і особистісних якостей фахівця. Такі якості характеризують рівень знань фахівця, його вміння та навички, які є важливими складовими процесу здійснення професійної діяльності. Професійна компетентність базується на специфіці професійного зростання фахівця, а також на його професійних здібностях у контексті здійснення ним професійної діяльності [1].

На практиці формування професійної компетентності відбувається за такими складовими: мотиваційно-вольова складова компетентності, функціональна складова компетентності, комунікативна складова компетентності та рефлексивна складова компетентності [2].

Так, мотиваційно-вольова складова компетентності складається із таких елементів як: 1) мотиви; 2) потреби; 3) цілі; 4) цінності; 5) творчість; 6) інтерес до здійснення професійної діяльності. Функціональну складову компетентності формують знання про те, якими способами потрібно здійснювати професійну діяльність, і які використовувати при цьому технології. Комунікативна складова компетентності складається із вміння фахівця чітко та зрозуміло висловлювати свої пропозиції, надавати переконання, аргументи, докази щодо вирішення конкретних проблемних завдань. Рефлексивна складова компетентності характеризує уміння фахівця свідомо здійснювати контроль результатів здійсненої діяльності, а також визначати рівень особистісного розвитку, особистісних досягнень, рівень якостей і рис, наприклад, такі як творчість, креативність, вміння працювати у команді тощо. Рефлексивна складова компетентності дозволяє здійснювати регулювання особистісних досягнень фахівця, а

також впливає на формування професійної майстерності, самопізнання у фахівців в контексті здійснення ними професійної діяльності [2].

Звідси очевидно, що рівень професіоналізму фахівця чітко залежить від рівня його індивідуально-психологічних рис, професійного розвитку.

Враховуючи різні підходи до тлумачення сутності понять «професіоналізм» та «професійна компетентність», доцільно далі у дослідженні розглянути ще одне поняття, яке характеризує трудову діяльність – категорію «професійна підготовка фахівця».

Так, за результатами аналізу праці [8] з'ясовано, що під поняттям «професійна підготовка» доцільно розуміти комплексну систему засвоєння фахівцем знань, вмінь, навичок, а також формування у нього професійно значущих якостей особистості. Професійна підготовка також враховує розвиток у фахівця інтересу і схильності до його майбутньої професійної діяльності. Професійна підготовка перш за все має відбуватися ще тоді, коли фахівець здобуває знання у закладі вищої освіти. На основі цього у фахівця формуються професійно-етичні цінності, фахівець стає духовно зрілим до професійної діяльності та готовим до виконання покладених на нього функцій і відповідальності.

Професійна підготовка фахівця являє цілісний процес здобуття ним професійних знань, а також вмінь, набуття навичок, які будуть використовуватись у трудовій діяльності в найближчій перспективі. Професійна підготовка фахівця залежить також і від форм здобуття фахівцем освіти. Так, наприклад, навчаючись у закладах вищої та спеціалізованої освіти фахівці здобувають відповідну освіту, стажуючись на курсах підвищення кваліфікації – здобувають додаткові професійні знання, вміння, навички [7].

Професійна підготовка фахівців характеризується підвищенням рівня освітньої підготовки, яку майбутні фахівці здобувають у закладах вищої освіти [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами аналізу наукових праць [1–16] і дослідження практики у сфері праці та соціального розвитку можна стверджувати, що:

– професіоналізм є ключовим елементом трудового потенціалу, а особливою рисою високого рівня професіоналізму фахівців є одержання ними спеціальних знань, набуття умінь і навичків, для того, щоб у перспективі ефективно виконувати виробничі завдання згідно рівня кваліфікації;

– рівень професіоналізму впливає на формування професійної культури фахівців;

– професійна культура фахівця визначає якість і рівень його професійної підготовки та формується під впливом таких рис, як працьовитість, працездатність, енергійність, ініціативність, заповзятість, готовність до швидкого і результативного вирішення проблем;

– однією із основних складових підсистеми професіоналізму професійної діяльності та важливою складовою професійної культури виступає професійна компетентність, під якою доцільно розуміти комплекс якостей, ряд ефективних засобів, необхідних для організації на належному рівні трудової діяльності, а також критичного ставлення до результатів, які будуть одержані за підсумками колективної діяльності фахівців;

– важливе місце у структурі трудової діяльності займає професійна підготовка фахівця, яка являє собою цілісний процес здобуття ним професійних знань, вмінь, набуття навичок, які він буде використовувати у трудовій діяльності в найближчій перспективі.

У перспективі подальших досліджень рекомендується дослідити інструментарій оцінювання професіоналізму у трудовій діяльності.

Література

1. Алексєєва Т. В. Відповідальність як значущий показник професійної компетентності майбутнього фахівця // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. VI. Психологія обдарованості. Випуск 9. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 61–71. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i9/5.pdf> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
2. Афанасьєва Т. О. Професіоналізм як показник сформованості професійної компетентності особистості // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 2 до Вип. 35, Т. І(13): Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». Київ: Гнозис, 2015. С. 59–65. URL: <http://chelpanov.eeipsy.org/index.php/eeip/issue/view/14/PDF13> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
3. Байдак Т. М., Болотова В. О., Ляшенко Н. О. Професіоналізм як відповідальне ставлення до професії // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб.наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 47(51), т. 1. Харків: НТУ «ХП», 2017. С. 3–13. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/JUR/2017_4751.pdf (дата звертання: 01.02.2022 р.).
4. Безрученков Ю. В. Професійна культура фахівця: теоретичні аспекти // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. 2012. № 4, ч. 2. С. 10–16.
5. Булик І. Детермінація явища «професійна підготовка» // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 1. С. 33–36. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2011/01_2011.pdf (дата звертання: 01.02.2022 р.).

01.02.2022 р.).

6. Вапнярчук Н. М. Професіоналізм – найважливіший показник якості робочої сили // Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах: зб. наук. пр. за матеріалами II Круглого столу (м. Харків, 17 травня 2019 р.) / редкол. С. В. Глібко, А. М. Любич, О. Ю. Палант: Харків, НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 193–197. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/17.05.19/17_05_2019-193-197.pdf (дата звертання: 01.02.2022 р.).
7. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів // Актуальні проблеми економіки. 2010. №7(109). С. 56–61.
8. Жидецька С. В., Землянська О. В. Особливості професійного становлення особистості в процесі професійної підготовки // Право і безпека. 2015. № 2(57). С. 202–207. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/321> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
9. Фільштейн Л. М., Журавльов В. М. Професійна культура в аспекті підготовки фахівців // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Вип. 29. Кіровоград: КНТУ, 2016. С. 12–18. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3914/1/1.pdf> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
10. Радкевич В. О. Професійна компетентність – складова професійної культури // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.: в 5 т. Т. 4: Професійна освіта і освіта дорослих. Київ: Педагогічна думка, 2012. С. 63–74.
11. Сабатовська І. С. Професійна культура особистості: структура та критерії вимірювання // Спецпроект: аналіз наукових досліджень:

- Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (30–31 мая 2011 г.). URL: http://www.confcontact.com/20110531/so_sabat.htm (дата звертання: 01.02.2022 р.).
12. Савченко В. А. Про співвідношення понять «компетентність», «компетенція» та «професійна придатність» // Формування ринкової економіки. Спец. вип.: Соціально-трудова відносина: теорія та практика. 2010. Т. 2. С. 314–322.
 13. Гриньова В. М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка» // Педагогіка та психологія. 2014. Вип. 45. С. 74–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_10 (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 14. Гриньова В. М. Суть понять «професіоналізм» та «професійна підготовка» // Педагогіка та психологія. 2011. Вип. 40(1). С. 28–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2011_40%281%29__7 (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 15. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. 2013. Т. 214, Вип. 202. С. 110–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2013_214_202_24 (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 16. Полухтович Т. Г., Піменова О. О. Оцінка професіоналізму в трудовій діяльності // Молодий вчений. 2018. № 10(2). С. 675–678. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10%282%29__64 (дата звертання: 01.02.2022 р.).

References

1. Aleksieieva T. V. Vidpovidalnist yak znachushchyi pokaznyk profesiinoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia // Aktualni problemy psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. T. VI. Psykholohiia obdarovanosti. Vypusk 9. Zhytomyr: Vyd. ZhDU im. I. Franka, 2013. S. 61–71. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i9/5.pdf> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
2. Afanasieva T. O. Profesionalizm yak pokaznyk sformovanosti profesiinoi kompetentnosti osobystosti // Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody». Dodatok 2 do Vyp. 35, T. I(13): Tematychnyi vypusk «Mizhnarodni Chelpanivski psykholoho-pedahohichni chytannia». Kyiv: Hnozys, 2015. S. 59–65. URL: <http://chelpanov.eeipsy.org/index.php/eeip/issue/view/14/PDF13> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
3. Baidak T. M., Bolotova V. O., Liashenko N. O. Profesionalizm yak vidpovidalne stavlennia do profesii // Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: zb.nauk. prats / za red. O. H. Romanovskoho. Vyp. 47(51), t. 1. Kharkiv: NTU «KhPI», 2017. S. 3–13. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/JUR/2017_4751.pdf (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
4. Bezruchekov Yu. V. Profesiina kultura fakhivtsia: teoretychni aspekty // Visn. Luhan. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ped. nauky. 2012. № 4, ch. 2. S. 10–16.
5. Bulyk I. Determinatsiia yavlyshcha «profesiina pidhotovka» // Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2011. № 1. S. 33–36. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2011/01_2011.pdf (data zvertannia: 01.02.2022 r.).

01.02.2022 r.).

6. Vapniarchuk N. M. Profesionalizm – naivazhlyvishyi pokaznyk yakosti robochoi syly // Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku ta spriannia hospodarskii diialnosti v suchasnykh umovakh: zb. nauk. pr. za materialamy II Kruhloho stolu (m. Kharkiv, 17 travnia 2019 r.) / redkol. S. V. Hlibko, A. M. Liubchych, O. Yu. Palant: Kharkiv, NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 2019. S. 193–197. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/17.05.19/17_05_2019-193-197.pdf (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
7. Hryshchenko I. M. Osvita ta profesiina pidhotovka fakhivtsiv u svitli yevrointehratsiinykh protsesiv // Aktualni problemy ekonomiky. 2010. №7(109). S. 56–61.
8. Zhydetska S. V., Zemlianska O. V. Osoblyvosti profesiinoho stanovlennia osobystosti v protsesi profesiinoy pidhotovky // Pravo i bezpeka. 2015. № 2(57). S. 202–207. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/321> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
9. Filshtein L. M., Zhuravlov V. M. Profesiina kultura v aspekti pidhotovky fakhivtsiv // Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. Vyp. 29. Kirovohrad: KNTU, 2016. S. 12–18. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3914/1/1.pdf> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
10. Radkevych V. O. Profesiina kompetentnist – skladova profesiinoy kultury // Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukraini: zb. nauk. pr.: v 5 t. T. 4: Profesiina osvita i osvita doroslykh. Kyiv: Pedahohichna dumka, 2012. S. 63–74.
11. Sabatovska I. S. Profesiina kultura osobystosti: struktura ta kryterii vymiriuvannia // Spetsproekt: analiz nauchnykh issledovaniy: Materialy

VI Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii (30–31 maya 2011 g.). URL: http://www.confcontact.com/20110531/so_sabat.htm (data zvertannia: 01.02.2022 r.).

12. Savchenko V. A. Pro spivvidnoshennia poniat «kompetentnist», «kompetentsiia» ta «profesiina prydatnist» // Formuvannia rynkovoï ekonomiky. Spets. vyp.: Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka. 2010. T. 2. S. 314–322.
13. Hrynova V. M. Pro spivvidnoshennia poniat «profesionalizm», «profesiina kultura», «profesiina kompetentnist», «profesiina pidhotovka» // Pedahohika ta psykholohiia. 2014. Vyp. 45. S. 74–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_10 (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
14. Hrynova V. M. Sut poniat «profesionalizm» ta «profesiina pidhotovka» // Pedahohika ta psykholohiia. 2011. Vyp. 40(1). S. 28–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2011_40%281%29__7 (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
15. Khorzhevskaya I. M. Profesionalizm ta profesiinyi rozvytok osobystosti // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Ser.: Derzhavne upravlinnia. 2013. T. 214, Vyp. 202. S. 110–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2013_214_202_24 (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
16. Polukhtovych T. H., Pimenova O. O. Otsinka profesionalizmu v trudovii diialnosti // Molodyi vchenyi. 2018. № 10(2). S. 675–678. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10%282%29__64 (data zvertannia: 01.02.2022 r.).